

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-147-150

РЗАЄВ Г. І., КОВАЛЬЧУК Т. А.

Хмельницький національний університет

КОНКУРЕНЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК: ЗВ'ЯЗОК І ЗАЛЕЖНІСТЬ

В статті розглянуто теоретичні підходи до розуміння конкуренції. Окреслено ознаки її підтримки. Представлено теоретичні підходи до сутності інноваційної діяльності. Окреслені ознаки інноваційної діяльності. Виділено основні характеристики. Представлено зв'язок конкуренції та інноваційної діяльності як процесів та дій. Окреслено мету та перспективи здійснення.

Ключові слова: конкуренція, інноваційна діяльність, розвиток, конкурентні переваги, інноваційний розвиток, система ринків, кінцевий результат.

RZAEV G., KOVALCHUK T.

Khmelnitskyi National University

**COMPETITION AND INNOVATIVE DEVELOPMENT:
COMMUNICATION AND DEPENDENCE**

The purpose of the article is to explore the essence of competition. Justify its main features. Establish a link between the innovation activity of the entity and the competition. Outline the main results and focus of innovation. Outline the key aspects of linking innovation and competition. The article discusses theoretical approaches to understanding competition. Its main characteristics are outlined. Signs of its support are outlined. It is presented as a process of development (inhibition). Defined as driving and moving conditions. Shown as a control mechanism. Reproduced as a state of rivalry. Theoretical approaches to the essence of innovative activity are presented. Signs of innovative activity are outlined. The main characteristics are highlighted. The set of activities. A set of activities and a series of steps. Considered as a set of actions and a set of measures. Investigated as a way of influence. It is presented as a complex of influences. Considered as a systematic activity. It is presented as a state of enterprise development. An understanding of the essence of innovation is generalized. The main characteristics that indicate innovative development are outlined. The signs of the process of innovative development are indicated. Ensures that a new product or an existing product is upgraded. Supports the process of consumption and innovation. Promotes the implementation of the innovation process. Supports the achievement of the desired end results of the enterprise. Provides value creation. Creates and implements innovation. The purpose of innovative activity is substantiated. Ensures the implementation of an innovative process. Which is aimed at the end result. Provides competitive advantages and production of competitive products. The connection between competition and innovation as processes and actions is presented. The purpose and prospects of implementation are outlined. Innovative activity promotes enterprise development. It is aimed at increasing the sales of competitive products. Innovative development is the result of innovative activity. Innovation is the result of competition. It will allow you to achieve the desired end results and their positive dynamics.

Keywords: competition, innovation, development, competitive advantage, innovative development, market system, end result.

Вступ. Підвищення рейтингу України значною мірою залежить від рівня конкурентоспроможності національної економіки. Рівень конкурентоспроможності економіки країни напряму залежить від рівня конкурентоспроможності окремих регіонів, галузей та суб'єктів господарювання. Певна частина українських підприємств, за умов недобросовісної конкуренції, не можуть ефективно функціонувати і мати відповідний рівень конкурентоспроможності. Недостатній рівень конкурентоспроможності більшості вітчизняних підприємств обумовлює рівень конкурентоспроможності відповідних галузей, регіонів та впливає на зниження конкурентних позицій України на міжнародному ринку.

Конкуренція є важливою рушійною силою розвитку економічної системи, складовою частиною її господарського механізму. Саме конкуренція як механізм контролю, розвитку руху обумовлює відповідний рівень конкурентоспроможності. Конкуренція виступає потужним фактором розвитку інноваційних процесів. Саме розвиток здорової та добросовісної конкуренції виступає основою формування інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Провідні зарубіжні наковці розкривають особливості функціонування підприємств в умовах конкуренції і окреслюють при тому окремі переваги, недоліки та перспективи. Основними з них є А. Сміт, Н.Г. Менкью, П. Хейне, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі та ін.

Так, П. Самуельсон представляє конкуренції як постійний процес розвитку та руху [5, с.54-55]. Й. Шумпетер визначав конкуренцію як суперництво старого з новим [6, с.54-56]. Кемпбелл Р. Макконнелл та Стенлі Л. Брю розглядають конкуренцію як механізм контролю ринкової системи [3, с.66-71]. М. Блаут розглядає конкуренцію як кінцевий стан суперництва [1, с.557].

Р. Барр М. Блаут, Стенлі Л. Брю, Кемпбелл Р. Макконнелл, А. Маршал, П. Самуельсон, Й. Шумпетер розглядають конкуренцію під різними кутами досліджень, з урахуванням її особливостей. Саме ці особливості обумовлюють подальший розвиток та стан господарюючих суб'єктів.

Постановка завдання. Метою статті є розглянути сутність конкуренції та встановити зв'язок з інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання. Мета статті досягається шляхом виконання наступних

завдань: розглянути сутність конкуренції та обґрунтувати її основні ознаки; окреслити основні результати та спрямування інноваційної діяльності; окреслити основні аспекти зв'язку інноваційної діяльності та конкуренції.

Основна частина. Кемпбелл Р. Макконнелл та Стенлі Л. Брю вважають, що система ринків, цін та потужний фактор конкуренції забезпечують координуючі та організаційні механізми, які виключають потенційний хаос, котрий могла б породити свобода підприємництва та вибору [3, с.64-65], а також визнають важливу роль конкуренції, що виступає як механізм контролю ринкової системи, та висувають аргументи «за» і «проти» її функціонування [3, с.66-71].

Й. Шумпетер визначав конкуренцію як суперництво старого з новим, а саме: з новими технологіями, новими формами організації, новими товарами та ін. Закон конкуренції є об'єктивним економічним законом розвинутого товарного виробництва через боротьбу та суперництво між виробниками за найвищу результативність виробництва. Саме боротьба протилежностей є однією із форм суперництва, а конкуренція, в свою чергу, є однією із категорій діалектики. Закон конкуренції, а саме форми його руху, базуються на внутрішніх суперечностях, які і є джерелом просування вперед, джерелом руху та економічного прогресу [6, с.54-56].

Р. Барр розглядає конкуренцію як процес [1, с.557], що має багато характерних аспектів, які зумовлюють ринкову ситуацію [1, с.523], умови входження в ринок, характер поведінки тощо [1, с.530-563]. М. Блаут розглядає конкуренцію як кінцевий стан суперництва між продавцями і покупцями та як процес суперництва, пристосування до нових умов господарювання [2, с.544]. Конкуренція може бути як руйнівною, так і творячою, як наголошує А. Маршал [4, с.60-64].

П. Самуельсон підкреслює, що сучасна економічна система є змішаною системою державного й приватного підприємництва, монополії і конкуренції. В економічній системі, шляхом конкурентної боротьби, здійснюється постійний процес розвитку та руху, що ще раз підтверджує об'єктивну неминучість утворення монополій [5, с.54-55].

Дослідження розуміння конкуренції дали змогу виділити підходи, що ґрунтуються на дослідженні процесу розвитку (гальмування), умов руху та просування, механізми контролю, стані суперництва та ін.

Оскільки конкуренція є процесом розвитку, суперництва у всіх сферах діяльності господарюючих суб'єктів, є доцільним, розглянути її зв'язок з інноваційною діяльністю, яка спрямована на формування конкурентних переваг, задоволення попиту та ін.

Підходи до розуміння інноваційної діяльності вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Провідними науковцями є такі: Є.Л. Аронов, В.А. Бородін, Д.С. Буклагін, М.М. Бурмака, Т.М. Бурмака, О.В. Васюхін, О.В. Головчук, І.І. Грузнов, П.П. Крайнев, О.А. Лапка, Є.Б. Лісна, Е.В. Лукіна, Г. Менш, В.В. Стаднік, В.Ф. Федоренко та ін. Узагальнення здійснено нами і представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Теоретичні підходи до розуміння сутності інноваційної діяльності за її ознаками та результатами спрямування

Ознака (характеристика)	Визначення	Результат розвитку
Сукупність видів діяльності	сукупність видів діяльності, які забезпечують реалізацію інноваційного процесу	реалізація інноваційного процесу
Діяльність	діяльність з доведення науково-технічних винаходів, розробок до результату, придатного до практичного використання	придатність до практичного використання
Комплекс заходів	діяльність, що пов'язана з трансформацією науково-технічної діяльності в новий чи вдосконалений продукт, що передбачає цілий комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових та комерційних заходів, які у своїй сукупності призводять до інновацій	новий чи вдосконалений продукт
Сукупність заходів	сукупність організаційних та економічних заходів з розробки, використання, виробництва, реалізації та споживання нововведень	споживання та впровадження нововведень
Послідовність кроків	всі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні кроки, які насправді, або призначені, або призводять до впровадження інновацій	впровадження інновацій
Сукупність дій	сукупність послідовно здійснюваних дій щодо створення нового або удосконалення продукту і організації його виробництва на основі використання результатів наукових досліджень і розробок або передачі виробничого досвіду	створення нового або удосконалення існуючого продукту
Стан розвитку	досягнення нового якісного стану (підприємства, організації) в процесі її розвитку	розвиток підприємства, організації
Спосіб впливу	спосіб збільшення обсягів продажів за рахунок організації виробництва нових видів продукції (їх модифікація) або вдосконалення технології (що також змінює якісні параметри продукції), а також впровадження наукових досліджень і розробок в практику, для досягнення бажаних кінцевих результатів діяльності підприємства	досягнення бажаних кінцевих результатів діяльності підприємства
Системний вид діяльності	системний вид діяльності, спрямований на створення та реалізацію інновацій	створення та реалізація інновацій
Комплекс впливів	комплекс цілеспрямованих та мотивуючих впливів на її учасників, необхідний для планування і реалізації інноваційних змін у бізнес-системі підприємства, з метою приведення її до нової якості, що забезпечує кращу здатність до створення споживчих цінностей у обраній сфері діяльності	здатність до створення споживчих цінностей

Дослідження наукових праць дали змогу зауважити підходи до інноваційної діяльності, що різняться, в першу чергу, за ознаками. Так, науковці ґрунтують дослідження щодо розуміння суті інноваційної діяльності, і при тому вивчають її як сукупність видів діяльності, сукупність заходів, послідовність кроків, сукупність дій, комплекс заходів, спосіб впливу, комплекс впливів, системний вид діяльності, стан розвитку та ін.

Узагальнення розуміння суті інноваційної діяльності, за результатами табл. 1, дало змогу виділити основні характеристики, що свідчать про інноваційний розвиток, а саме:

- забезпечує реалізацію інноваційного процесу;
- здійснює доведення винаходів та розробок до результату;
- забезпечує трансформації науково-технічної діяльності;
- сприяє та призводить до впровадження інновацій;
- використовує результати наукових досліджень і розробок;
- сприяє передачі виробничого досвіду;
- сприяє розвитку підприємства;
- сприяє збільшенню обсягів продажу;
- створює та реалізовує інновації;
- прогнозує інноваційні зміни та ін.

Важливим, при дослідженні сутності інноваційної діяльності, є окреслити результати процесу розвитку щодо її здійснення, а саме:

- створення нового або удосконалення існуючого продукту;
- споживання та впровадження нововведень;
- реалізацію інноваційного процесу;
- досягнення бажаних кінцевих результатів діяльності підприємства;
- створення споживчих цінностей та ін.

Враховуючи попередні дослідження з окресленням ознак конкуренції та характеристик інноваційної діяльності є доцільним представити їх зв'язок, спрямований на єдину мету, яка представлена на рис. 1.

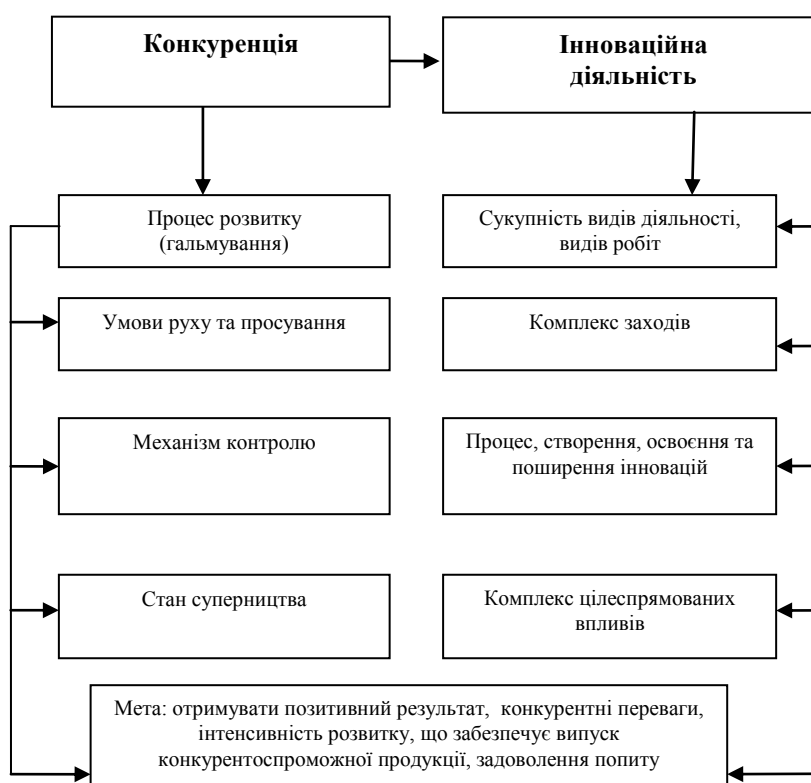

Рис. 1. Зв'язок ознак інноваційної діяльності та її впливу на рівень конкуренції

Висновки. Здійснення інноваційної діяльності є процесом, що породжений результатами конкурентної боротьби. Інноваційна діяльність є сукупністю видів діяльності, що є результатом конкуренції і сприяє подальшому розвитку підприємства. Як комплекс заходів і сукупність видів робіт, інноваційна діяльність спрямована в цілому на подальший інноваційний розвиток підприємства.

За сучасних умов, інноваційний розвиток як один із способів конкурентної боротьби дасть змогу створити новий (удосконалений) конкурентний продукт, шляхом реалізації інноваційного процесу та досягнення таким чином бажаних кінцевих результатів та їх позитивної динаміки.

Література

1. Барр Р. Политическая экономия : в 2 т. Т. 1. / Раймон Барр ; пер. с фр. – М. : Международные отношения, 1995. – 608 с.
2. Блаут М. Економічна теорія в ретроспективі / Марк Блаут ; пер. з англ. І. Дзюб. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 670 с.
3. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С.Л. Брю ; пер. с англ. 13-го изд. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 974 с.
4. Маршал А. Принципы политической экономии. Т. 1 / А. Маршал ; пер. с англ. Р.И. Столпера. – М. : Прогрес, 1983. – 416 с.
5. Самуэльсон Пол А. Экономика / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус ; пер. с англ. – 16-е изд. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 688 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер ; пер. с немец. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко. – М. : Из-во Прогресс-МОСКВА, 1982. – 455 с.

References

1. Barr R. Politicheskaya ekonomiya : v 2 t. T. 1. / Raymon Barr ; per. s fr. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1995. – 608 s.
2. Blaut M. Ekonomichna teoriia v retrospektivi / Mark Blaut ; per. z anhl. I. Dziub. – K. : Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2001. – 670 s.
3. Makkonnell K. R. Ekonomiks: principy, problemy i politika / K. R. Makkonnell, S.L. Bryu ; per. s angl. 13-go izd. – M. : INFRA-M, 1999. – 974 s.
4. Marshal A. Principy politicheskoy ekonomii. T. 1 / A. Marshal ; per. s angl. R.I. Stolpera. – M. : Progres, 1983. – 416 s.
5. Samuel'son Pol A. Ekonomika / Pol A. Samuel'son, Vil'yam D. Nordhaus ; per. s angl. – 16-e izd. – M. : Izdatel'skiy dom «Vil'yams», 2000. – 688 s.
6. Shumpeter Y. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya / Y. Shumpeter ; per. s nemec. V.S. Avtonomova, M.S. Lyubskogo, A.Yu. Chepurenko. – M. : Iz-vo Progress-MOSKVA, 1982. – 455 s.

Рецензія/Peer review : 11.07.2019

Надрукована/Printed : 05.09.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.